

Morali so računati z dejstvom centralistične ureditve države. Skupna stanovska organizacija vsega državnega učiteljstva je bila stanovskopolitična nužnost. Potemtakem je moral stanovski program slovenskega učiteljstva veljati za vse učiteljstvo v državi. Naloga slovenskega učiteljstva je bila zgodovinska in se je dala rešiti le iz zrelega gledanja na celotnost življenjskih vprašanj naroda in države.

Slovensko učiteljstvo je stalo pred vprašanjem, kako spraviti skupne naloge in stanovska prizadevanja vsega državnega učiteljstva v sklad z dejstvom, da živi slovenska kultura svoje avtonomno življenje in ima zato slovensko učiteljstvo tudi svoje posebne naloge. Odgovor je mogel biti le ta, da mora veljati za stanovsko združenje v malem, kar velja za državo v velikem, da mora torej v sestavi stanovskega združenja že biti nakazana zamisel prihodnje ureditve države.

Za duhovne iniciatorje deklaracijskega gibanja je bilo do kraja jasno, da je prihodnost države odvisna od izvedbe dejanske enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev, brez katere ne more biti sporazuma med temi tremi narodi. Centralistična ureditev države pomeni rušenje njenih osnov. Kulturni unitarizem je v naši državi do kraja nemogoča stvar, a kulturni unitarizem je nerazdružno in vzročno povezan s političnim in gospodar-

skim centralizmom. Centralizem v državi, centralizem v državnem stanovskem združenju je zlo. Učiteljstvo mora pripravljati na svojem področju psihološke pogoje za zdravo sožitje vseh treh narodov, mora pridobiti za skupno stanovsko združenje tudi hrvaško učiteljstvo in tisti del slovenskega učiteljstva, ki unitarizem načelno odklanja. Nehati mora ločevanje učiteljstva in državljanov v državotvorne in protidržavne elemente. Država je organizirana oblika naroda, in stoji v njegovi službi, je tu zaradi njega in ne obratno. Država je v enaki meri država Hrvatov in Slovencev, kakor je država Srbov. Hrvati in Slovenci morajo kakor Srbi biti subjekt in ne objekt državne volje, državni narod v polnem pomenu besede. Jugoslovanska misel ne sme nikdar biti antiteza slovenske, hrvaške ali srbske misli.

O teh stvareh ni kazalo razpravljati v deklaracijskem boju, niti ne bi smelo stanovsko združenje vsiljevati teh nazorov vsemu učiteljstvu, saj je večina pripadala demokratični stranki, ki je bila strogo unitaristično usmerjena. Značilno za uvidenost prav te večine pa je bilo, da je odklonila zahtevo, da se sprejme postulat o narodnem in državnem edinstvu v deklaraciji, ker se je zavedala, da se pojmuje vse preveč kot politično bojno geslo unitaristov proti avtonomistom.

Tudi v tem pogledu pomeni deklaracijsko gibanje zgodovinsko dejanje in korak naprej k ustvaritvi pogojev za trajno ureditev in notranjo rast države.

Vsaj en del učiteljstva je slutil, kako se bodo razmere v državi razvijale in da morajo prej ali slej dobiti Hrvati, pa tudi Slovenci svojo avtonomijo, ker prej sporazuma med narodi ne bo. V polni zavesti tega, kaj čaka slovensko učiteljstvo v slovenski avtonomiji, so to misel sprejeli kot svojo in podredili svoje ozke stanovske koristi narodno in državopolitičnim nužnostim. Kdor ne pozna zgodovine učiteljstva na bivšem Kranjskem, se ne zaveda, koliko samozatajevanja in moralnega poguma je bilo treba za tako odločitev. To učiteljstvo nima vzroka, sprejemati nauke in očitke od politične strani, ki nimajo drugega namena, ko lastno odgovornost za razmere zvaliti na tuja ramena.

V. Po končanem boju.

Gibanje okrog deklaracije je zajelo večino učiteljstva samo na površini. Za globlje pojmovanje njenih miselnih osnov niso bili med slovenskim razumom takrat pogoji nikjer ugodni. Pri večini učiteljstva je pač zmagala politična stvarnost in treznost nad strankarsko tesnoročnostjo. Novo vod-

stvo združenja je prevzelo odgovorno nalogo, prenesti načela gibanja v življenje. Marsikatera plodna prizadevanja spadajo v tisto prvo dobo po sprejetju deklaracije. V državni organizaciji je našla slovenska stanovska politika lep odmev. Niso se uresničila vsa pričakovanja, a marsikaj se je obrnilo na bolje. Stari rod je dal, kar je mogel. Mlađe učiteljstvo je bilo poklicano, da odločneje prelomi s preteklostjo. Zato je postalo vprašanje učiteljskega naraščanja in njegove vzgoje osrednje vprašanje stanovskega združenja.

6. januar 1929. leta je ustvaril nov politični položaj in je razvoj usmeril drugam. Umaknil sem se takrat iz stanovsko-političnega življenja, ker so postale zunanje ovire za dosledno uveljavljanje deklaracijskih načel vedno težje.

Kot političen činitelj je bila stanov. organizacija izločena. Učiteljstvo kot celota mora odkloniti odgovornost za razvoj šolske politike po 6. januarju 1929. Marsikaj se je vrnilo, kar bi moralo biti za vselej pokopano. Kljub vsemu pa ni šlo deklaracijsko gibanje mimo učiteljstva brez globokih sledov. Iz njegove idejne vsebine zajema stanovska organizacija še danes svojo moralno moč, in pride čas, ko se bo deklaracijska misel ob spremenjenih zunanjih pogojih zopet lahko svobodno razmahnila.

IZ ZGODOVINE UČITELJSKIH DRUŠTEV

Učiteljsko društvo Brežice

Robert Ivanuš,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Brežice

Učiteljsko društvo Brežice je bilo ustanovljeno l. 1872. in je v decembru l. 1932. proslavilo 60 letnico svojega obstoja. Ob ustanovitvi je bilo v tem društvu združeno učiteljstvo sodnih okrajev Brežice, Sevnica in Kozje. — Ustanovitelj in prvi predsednik društva je bil pok. nadz. Jamšek, ki si je prizadeval, da po društvu dvigne intelektualni nivo takratnega članstva, ki je bilo večinoma rekrutirano iz učiteljstva »stare šole«. V veliki meri je z vztrajnim delom doseglo svoj prvotni smoter, predvsem pa je širilo narodno in politično zavest takrat brezpravnega učiteljstva. Dolgo let je bilo društvo član štajerskega Lehrerbunda, Zaveze slovenskega učiteljstva na Štajerskem, od 4. aprila 1889. na Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani.

V narodnem duhu je društvo delovalo zlasti v zadnjih letih pred vojno in je l. 1903. pokazalo, da ni njegovo delovanje omejeno le na teritorij tostran Sotle, ampak tudi dalje preko.

L. 1921. se je društvo skupno z ostalimi organiziralo v JUJ, l. 1931. pa v JUJ. Za uspešno izvrševanje programa glede dvigovanja samoizobrazbe si je društvo tekom let oskrbelo vrsto odličnih predavateljev pedagogov in znanstvenikov. Danes šteje društvo 104 člane. Voditelji so mu bili od početka dalje: pok. Jamšek (1872.—1877. in 1887.—1888.), Ornik (1877.—1879.) in 1880.—1887.), Kunšič (1879.—1880.), Mešiček (1888.—1894.), Moric (1894.—1895.), Exel (1895.—1899.), Knapič st. (1899.—1924.), Drnovšek (1924.—1925.), Pečnik (1925.—1926.), Voglar (1926.—1927.), Jakopc (1927.—1928.), 1929.—1930. in 1935.—1936.), Knapič ml. (1930.—1935.), Hofbek (1936. do 1937.) in Ivanuš (1928.—1929. in od 1937. dalje).

Učiteljsko društvo Celje

Franjo Roš,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Celje

Leta 1869. so hoteli tovariši Vučnik v Vojniku, Koderman na Frankolovem, Zdolšek pri Novi cerkvi in Škoflec v Celju ustanoviti učiteljsko društvo s sedežem v Celju. Toda vlada predloženih slovenskih pravil ni odobrila. Zato se je leto nato rodilo drugo društvo, ki je družilo slovensko in nemško učiteljstvo. Na njegovem ustanovnem obnem zboru, 19. maja 1870., je bil kot prvi predsednik izvoljen celjski šolski nadzornik profesor dr. Gustav Adolf Lindner, prvi češki veliki moderni pedagog ter poznejši univerzitetni profesor v Pragi. Sledil mu je J. Bobisut 1871.—1881. Društveni delokrog je prvotno obsegal vsa štajerska Polagoka pa so se jela snovati samostojna okrajna društva, tako da se je društvo omejilo na celjski in laški sodni okraj do 1906., ko se je tudi to osamosvojilo. Po 10-letnem obstoju in ostrih borbah je leta 1882. društvo prešlo v slovenske roke, za kar imajo zasluge zlasti tovariši Brezovnik, Jarc,

Gabršek in še živeli trije Anton Petriček, Blaž Jurko in Tomaž Grah. Predsedovali so društvu Jakob Lopan 1882.—1885., Anton Brezovnik, Josip Zupanek 1888., Anton Petriček in I. Štukelj.

Naj citiramo iz društvene kronike odstavke, ki se tiče ustanovitve »Zaveze«:

»Leta 1889. ostanje v naši zgodovini za vedno zapisano z zlatimi črkami. Konec leta 1887. je imel tovariš Kocbek temeljit govor glede združitve vseh slovenskih učiteljskih društev. Njegov govor je imel tak uspeh, da se je sklenilo, naj prevzame to akcijo naše društvo. To nalogo sta izborna rešila tov. Gradišnik in Kocbek. Poklicala sta v življenje prvo združeno Slovenijo, našo dično »Zavezo«. Ta znameniti dogodek se je zgodil o veliki noči 1889. Omenjena tovariša sta našemu društvu pridobila tolik ugled, da se mu je odslej priznavalo med bratskimi društvi nekako prvenstvo. V tem pogledu so zaslužni tudi še tov. Brezovnik, Petriček in Gnuš.«

Ze leta 1894., nato pa 1898. do 1908. je vodil društvo tov. Armin Gradišnik. Ljudevit Černej je načeloval društvu l. 1909. Sledil mu je 1910. do 1918. tov. Fran Brinar. Od 1919. do 1925. je predsedoval tov. Anton Sivka. Ta uspešna doba se odlikuje po najugodnejšem pravnem in materialnem položaju slovenskega učiteljstva. Sledil mu je tov. Josip Gosak s Teharij 1926.—1934. V njegovi dobi je društvo dalje smotno raslo. L. 1931. se je z njim združilo dotlej samostojno »Savinjsko učiteljsko društvo«, obsegajoče vranski sodni okraj. Naj bodo tu naštetii vodilni člani tega društva, ki je vselej uspešno delalo: tovariši Meglič, Vidic, Farčnik, Kramar, Zotter, Vrabl, Jakše, Sevnik, Zdolšek in Jarh. Od 1934. predseduje celjskemu društvu tov. Fran Roš v Celju.

Društvo je štelu l. 1892. 33 članov, l. 1897. že 83, dočim jih šteje danes 203, in je drugo najmočnejše v sekciji. Ima lastno bogato pedagoško knjižnico in »Brinarjev članski socialni fond«. Vselej je služilo narodu in njegovi prosveti, dosledno je stalo na stanovski liniji, zvesto branec koristi učiteljstva ter borbeno vztrajajoč na braniku idealov slovenskega naroda in njegove šole. Mnogo je učiteljev in učiteljic, ki so si s svojim nacionalnim, kulturnim, gospodarskim in socialnim delom zgradili neminovne spomenike v krajih svojega udejstvovanja. Gotovo jim je mnogo v to potrebnih sil dajala stanovska skupnost, uveljavljena v stanovski organizaciji. Mnogo je baš njihove zasluge, da uživa učiteljstvo med ljudstvom v okraju slej ko prej trden ugled in polno upoštevanje.

Učiteljsko društvo Črnomelj

Matko Ljubič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Črnomelj

Med najstarejša slovenska učiteljska društva in društva na našem jugu sploh, spada vsekakor Belokrajinsko učiteljsko društvo, ki je bilo ustanovljeno l. 1870. V l. 1870. torej v prvem letu obstoja, je štelu društvo 14 članov - učiteljev s teritorija Bele Krajine, ki jih smemo torej smatrati kot ustanovitelje našega današnjega društva.

Poleg teh štirinajstih članov - učiteljev je imelo društvo še 34 članov-neučiteljev iz raznih strok drž. službe in bogate posestnike. Celu okrajni glavar iz Krškega, grof Korinski, je bil član društva v ustanovnem letu.

Prvi predsednik društva je bil Jožef Juvan, učit. v Črnomlju. Zanimiv računski zaključek iz tega leta. Izkazuje namreč 162 gl. dohodkov in 119 gl. 21 kr. izdatkov, in pomislite

vendar, takrat že je s strani članov nastal prvi dolg — v prvem poslovnem letu — z izkazano krasno vsotico 22 gl! (datum: Črnomelj, 17. grudnia 1870. l.).

Iz l. 1871. je med člani zanimivo ime Janez Lapajne, učit. v Idriji, ki je postal tega leta član našega društva. V knjigah tedanjega časa zasledimo še precej učiteljev iz oddaljenih krajev kot našega člana, kar dokazuje, da se učiteljstvo v onih krajih v tej dobi še ni organiziralo.

Kot rečeno, je bil prvi predsednik društva Jožef Juvan, nato Janez Rupnik, učit. v Črnomlju in najmarkantnejša osebnost one dobe; za njim Franc Šetina, učit. v Črnomlju; Franc Lovšin, učit. na Vinici; Rihard Megušar, učit. v Podzemlju; Konrad Barle, učit. v Metliki; Albin Razpotnik, učit. v Semiču; Matko Ljubič, učit. v Podzemlju; Just Martelanc, učit. v Črnomlju, in ponovno Matko Ljubič, šol. upr. v Podzemlju.

Učiteljstvo je bilo v stalnem kontaktu z narodom in z učiteljstvom onstran Kolpe. Ustanavljalo je nar. čitalnice, hranilnice in posojilnice, gasilsko (v Metliki že l. 1863.) in narodnoobrambna društva, ter se posebno posvečalo napredku kmetijstva. Posebno znameniti učitelji tedanje dobe so: Ivan Tomšič z Vinice, slov. mlad. pisatelj, ki mu je hvalježno učiteljstvo na viniški šoli vzdalo spominsko ploščo; znani Justin, ki se je odlikoval kot botanik; Kristij Engelman; Vita Zupančičeva; Anton Jeršinovec, ki je poleg svoje težke bolezni opravljal posel šol. nadzornika za črnomeljski, novomeški in kočevski okraj; Franc Šetina, šol. upr. iz Črnomlja, ki si je stekel velikih zaslug za dograditev Belokrajinske železnice; Franc Lovšin, šol. upr. z Vinice, kot marljiv zbiratelj narodnega blaga; Konrad Barle, kot pospeševatelj kmetijstva; Poldka Bavdkova z Vinice kot zbirateljica nar. blaga; Božo Račič, bivši šol. upr. v Adlešičih, sedaj ravnatelj OZ za ZDO kot znamenit zbiratelj in propagator nar. ornamente, in drugi.

V Beli Krajini službuje danes 116 učnih moči, od katerih je 76 članov JUJ, ostalih 40 pa je brez vzroka izven organizacije. Tudi teh 40 vabimo k sodelovanju!

Učiteljsko društvo Dravograd

Rudolf Gallob,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Dravograd

Predhodnik društva je bilo pred svetovno vojno društvo Koroških slovenskih učiteljev in visokošolcev »Gorotan« v Celoveu. V tem društvu so se zbirali slovenski učitelji vse Koroške.

Po svetovni vojni je bilo ustanovljeno februarja 1919. učiteljsko društvo za okrajno glavarstvo Velikovec. Prvi predsednik je bil Peter Močnik. Glavna naloga tega društva je bila, da ustvari slovensko šolo na Koroškem.

Po plebiscitu se je sedež učit. društva Pliberk prenesel v Prevalje ter se je društvo imenovalo »Učit. društvo za Meziško dolino«. Društvu je dalje predsedoval Peter Močnik do leta 1924. Predsedstvo društva je prevzel nato Pavel Košir. Leta 1925. je predsedoval društvu Ignac Mlačnik. Vodstvo društva je prevzel Uro Feinig, po njegovem odhodu v Maribor leta 1930. pa sedanji predsednik Rud. Gallob.

Omeniti moramo tudi učit. društvo za okraj Marenberg, ki se je pa po izidu novih društvenih pravil JUJ združilo z društvom v Meziški dolini, Marenberškemu društvu je predsedoval od njegove ustanovitve preizkušeni narodni bоре Mirko Lešnik in končno še Slavko Terčak.

Ni učiteljskega društva, ki bi bilo tako tesno povezano z delom za organizacijo v pokrajinski in državni učiteljski organizaciji, kakor je to bilo društvu za Meziško dolino in pozneje društvu dravogradskega sreza. V svoji sredi je imelo agilno članstvo, kar dokazujejo poznejša dela posameznikov. Dr. Zgeč Fr. je dal iniciativo s svojo študijo: Vzgoja najširših plasti naroda. Sledila je študija Doberška K.: Socialne prilike, ki vplivajo na razvoj otroka. Jurančiča: »Iz šole za narode«. Odlične publikacije politične vsebine V. Möderndorferja o »Bojih meziških rudarjev« — in še kasnejša njegova »Slovenska vasa«. Neprecenljivo mnogo je doprinesel organizaciji učiteljstva in njenim smotrom tov. Rud. Mencin, znani idejni naš borec, borec za deklaracijo, kmetijsko nad. šolstvo, mladinski list, obrtno nad. šolstvo itd. Po njegovi iniciativi je nastala deklaracija, kmetjsko nadalj. šolstvo, se izoblikovala današnja Mlad. matica itd. Visoka njegova aktivnost in na drugi strani njegova skromnost je prepuščala uspehe dela drugim. Svoje prve usmeritve je dobil v društveni sredi tudi Miloš Ledinek. Pedagoški krožek pod vodstvom Mlačnika je stalno budil učiteljstvo k novemu študiju pedagogike. Pavel Košir je bil gospodarski publicist. Enako P. Močnik, Doberšek in drugi. Mladinskega pisatelja Osk. Hudalesa je društvo štelu za svojega člana.

Smernice, po katerih se je v stanovski politiki borilo članstvo dravogradskega sreza, so se izkazale kot edino pravilne za dobre in še bolj za slabe čase. Ali je bil greh, da so učitelji segali v svojem delu do globin obmejnega delovnega ljudstva? Naj bi ta nauk, ki ga je pokazal razvoj prilik, prinesel dobre posledice za bodočnost, to je želja vsega z narodom zraslega učiteljstva obmejnega sreza dravogradskega.

Učiteljsko društvo Gornji Grad

Društvo je bilo ustanovljeno leta 1888. in je torej lani praznovalo petdesetletnico svojega obstoja. Je z 49 člani po številu za žužemberškimi drugo najmanjše društvo v naši sekciji. Za pravega ustanovitelja se mora smatrati že pokojni Ivan Kelc, ki je tedaj služboval v Novi Štiti. On je 5. februarja 1888. sklical v Radmirje sestanek učiteljev današnjega gornjegradskega okraja, na katerem jih je zainteresiral za ustanovitev društva. Ze l. maja istega leta je novoustanovljeno društvo imelo v Gornjem gradu svoje prvo zborovanje, na katerem se je formalni odbor, ki mu je stal na čelu Ivan Kelc. Društvo je takoj pristopilo k novooenovani »Zavezi slovenskih učiteljskih društev«. Leta 1893. je pristopilo društvo k štajerskemu »Lehrerbundu«, pod pogojem, da »isti opusti vsaka narodnostna izzivanja«, kakor pravi društvena kronika. Visoka in iskrena narodna zavest je bila že takrat glavna odlika vseh društvenih članov. To najlepše dokazuje sklep društvenega zborovanja iz leta 1895., ki pravi, da naj odslej vsi člani društva občujejo z vsemi oblastmi v slovensčini.

Ze kmalu po ustanovitvi je društvo postalo žrtev besnih napadov nasprotnikov šole in ljudske prosvete. Najbolj so napadali očeta in pionirja slovenskega sadjarstva Frana Praprotnika. Razni časopiši so kar tekmovali med seboj, kdo bo tega idealista in požrtvovalnega borca za izboljšanje ekonomskega stanja slovenskega ljudstva bolj oblatil.

Vsi napadi niso zlomili volje in člana društvenih članov. Iz vrst teh članov je zrasel Fran Praprotnik. Društvo pa je imelo še druge odlične javne delavce: Frana Kocbeka, Antona Zagarja, Ivana Klemenčiča ter Ljudmilo Papler. Društvo je na tako številu uglednih javnih delavcev bilo resnično lahko ponosno.

Od začetka do danes so društvu predsedovali sledeči tovariši: Ivan Kelc, Fran Kocbek, Ivan Klemenčič, Jože Terčak, Ivan Burdijan, Ivan Kelc (drugič), Joško Bizjak, Valentin Pulko, Branko Zemljčič, Valentin Pulko (drugič), Ivan Dolinar, Zorko Kotnik, Avgust Rozman in Oskar Hudales.

Društvo je aktivno sodelovalo pri vseh akcijah stanovskega in narodnostnega značaja. Leta 1899. je društvo predlagalo, naj postane »Popotnik« pedagoški, »Tovariš« pa stanovsko-politični list. V spomin Slomškove 100 letnice rojstva (leta 1900.) je društvo ob priliki slavnostnega zborovanja zasadi na Pobrežju spominsko lipo. Eno leto pozneje se je društvo udeležilo akcije za otvoritev slovenske univerze v Ljubljani. Po sklepu društvenega zborovanja so se aktivno udeležile te akcije tudi vse šole na področju društva. Doba celjske deklaracije je šla skozi društvo v precej burnem tempu, ni pa zapustila nobenih škodljivih posledic. V času nacionalne svobode je društvo doživelo in preživelo isto usodo kakor vsa ostala društva naše sekcije. Stalo je neomajno na čisto stanovski liniji.

Učiteljsko društvo Slovenske Konjice

Ivo Pavlič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Konjice

Društvena pravila je sestavil Peter Kapun leta 1870. Društvo je bilo ustanovljeno 24. julija 1875., ko je tega dne pri prvem društvenem zborovanju bil izvoljen za predsednika Peter Kapun. Stelo je 11 članov.

Društvo je delovalo v prvih letih prav živahno, kajti imelo je po 4 do 5 dobro obiskanih zborovanj na leto.

Za razne stanovske pravice in dobrine se je društvo vneto zavzemalo potom resolucij in peticij ter je opetovano predlagalo svoja strokovna mnenja o vpeljavi učnih knjig, učil in obravnavi šolskih zamud.

Tov. Brinar je l. 1896. izpremenil društvo v izrazito slovensko društvo.

Pri društvenem sestanku dne 7. julija 1891. je društvo imenovalo svojega prvega častnega člana Miho Terana.

Tov. Pavla Leitgeba je izvolilo društvo za predsednika l. 1893., 18. januarja 1894. pa nadzornika Blaža Ambrožiča.

Društvo je pristopilo leta 1894. k Zavezi slov. učiteljskih društev v Ljubljani.

15. novembra 1895. je bil za predsednika izvoljen nadučitelj v Zrečah, Ludovik Tribnik. Bivši predsednik Pavel Leitgeb pa je bil soglasno izvoljen za častnega člana.

19. novembra 1896. je bil izvoljen za predsednika tov. Franc Brinar. Nepozabni so oni dnevi društvenih zborovanj, ki jih je vodil tov. Brinar. Ustanovil je mešani pevski zbor.

Pri društvenem sestanku dne 16. novembra 1899. v slovenski šoli v Konjicah — od leta 1894. je obstajala v Konjicah tudi »Deutsche Volksschule« — se je z vsemi proti enemu glasu sklenilo, izstopiti iz Lehrerbunda in pristopiti k snujoči se Zvezi spodnještajerskih učiteljskih društev, ki je zastopala za slovensko učiteljsko isto, kar Lehrerbund za nemško učiteljsko.

Ko je društvo zborovalo v Konjicah dne 1. marca 1900., se je od nas poslovil naš Brinar. V znak hvalečnosti za njegovo vsestransko požrtvovalno delovanje je bil soglasno izvoljen za častnega člana.

V naslednjih letih so društvu predsedovali tovariši: Josip Čeh, Mirko Kožuh, Anton Brumen in Henrik Schell.

Ferdo Bobič, nadučitelj v Ločah, sedaj banov. nadzornik v Ljubljani, je predsedoval društvu ob in po prevratu. Sledil mu je leta 1922. Anton Strigl, Janko Kržič, Alojzij Bereč in Henrik Schell, šol. upravitelj v Konjicah, ki je opravljal predsedniške posle vseskozi do 12. novembra 1938. Danes predseduje društvu tov. Ivo Pavlič.

Naj še omenimo častne člane, ki so bili izvoljeni po nekdanjih društvenih pravilih. † Miha Teran (izv. 7. julija 1891.); † Blaž Ambrožič, † Pavel Leitgeb, † Franc Brinar, Rado Jurko in Henrik Schell (4. oktobra 1924.).

Društvo šteje danes 59 članov.

Učiteljsko društvo Kozje

Maks Kos,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Kozje

Nekateri učitelji kozjanskega šolskega okraja so bili prvotno včlanjeni pri učiteljskem društvu brežiškem. Leta 1882. je bilo ustanovljeno kozjansko učiteljsko društvo.

Ob ustanovitvi je štelo društvo 15 članov. Danes je v društvu včlanjenih 41 tovarišev in tovarišic.

Predsedniki učiteljskega društva v Kozjem od ustanovitve do danes so bili: Franc Boheim, Emerik Moric, Valentin Pulko, Miloš Grmovšek, Franc Setine, Franc Lovrec, Anton Volavšek, Ante Potočnik, Albert Čok, Valentin Frece in Makso Kos.

Leta 1902. je obhajal član Josip Čížek v Pilštanju 50 letnico svojega aktivnega učiteljskega službovanja, društvo pa 20 letnico.

Slavnosti so se udeležile ogromne množice naroda s Pilštanja in sosednjih šolskih okolišev ter mnogo elite iz vse Slovenije, učiteljev, profesorjev in duhovnikov.

Setine Franc je ustanovil knjižnico za učiteljsko društvo v Kozjem in sam daroval precej knjig. V službenem kraju so zelo dobro delovali nekateri učitelji in to: Potočnik Ante v Podsredi, ki je izvršil veliko podrobnega dela v nacionalnem pogledu. Tudi v komunalni in gospodarski politiki je še zdaj mnogim svetovalec. Na Pilštanju je dolgo časa — 50 let — služboval učitelj Josip Čížek. V najnovejšem času je na Pilštanju Janko Prisljan prerodil kraj v gospodarskem in prosvetnem pogledu. Velike zasluge ima tudi Valentin Prečko iz Bobjega.

Društvo se je vedno zavedalo svojih nalog in jih tudi vestno izvrševalo.

Učiteljsko društvo Kranj

Franc Rant,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Kranj

Na pobudo tov. Luke Jelenca, Franca Luznarja, Andreja Kmeta in drugih je bilo leta 1890. ustanovljeno Učiteljsko društvo kranjskega šol. okraja. Na ustanovnem obnem zboru 1. maja 1890. je bil izvoljen za predsednika društva tov. Luka Jelenc, ki je imel največ zaslug za ustanovitev društva. Društvo je imelo v prvem letu 38 rednih in 5 podpornih članov. Danes šteje društvo 103 člane.

Predsedniki društva so bili: tov. Luka Jelenc, Dragotin Česnik, Franc Luznar, Josip Lapajne, sedaj pa vodi društvo tov. Franc Rant.

Društveni člani so se zanimali zlasti za delo med narodom, ustanavljali razna društva in pevske odseke, se zavzemali za slovensko uradovanje nadrejenih šol, oblasti, ustanavljali krožke za posamezne dele obsežnega okraja, da bi se izobraževali in tako nadomestili ono, česar jim ni dalo učiteljske. — Zbirali so zlasti gradivo za zemljepisno-zgodovinski opis kranjskega okraja »Kranjsko okrajno glavarstvo«. Snov, zemljevid in tudi klišej so bili pripravljeni, a tako pomembna knjiga se ni natisnila zaradi izbruh svetovne vojne.

Leta 1933. se je društvo delilo. Za škofje-luški sodni okraj, sedaj samostojni srez, je ustanovilo učiteljsko svoje društvo.

V našem srezu so službovali mnogi odlični šolniki in marljivi kulturni delavci. Naj omenim nekaj najvidnejših:

V Podbrezjah je služboval zasluženi učitelj in organizator našega stanu pok. Andrej Praprotnik. Ustanovitelj in prvi predsednik našega društva Luka Jelenc, ki je dolgo časa vodil slovensko učiteljsko, poznan širom naše domovine. Tov. Franc Luznar si je ohranil lep spomin med ljudstvom kot izborni sadjar in vrtnar, v organizaciji pa je poleg društvenega predsednika vodil dolgo vrsto let blagajno pri »Zavezi« in pozneje pri »Poverjenstvu«. Pok. tov. Vilbald Rus je bil poznan kot odlični pevovodja, v organizaciji pa je bil poleg društvenega funkcionarja več časa tajnik »Zaveze«. Vsestransko pa se je udeleževal v stanovskem in javnem življenju dolgoletni društveni predsednik pok. tov. Josip Lapajne. Njim kakor tudi vsem neimenovanim delavcem v uč. društvu iskrena hvala za njihov trud in delo v prosoh stanovske organizacije in dobro učiteljskega stanu.

Učiteljsko društvo Kamnik

Josip Napokoj,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Kamnik

Na uradni učiteljski konferenci leta 1888. v Št. Vidu nad Ljubljano je bilo sklenjeno, da se osnuje to društvo.

Sestavljen je bil pripravljalni odbor, ki je izdelal pravila. Ze 2. marca 1889. je bilo na osnovi odobrenih pravil sklicano prvo društveno zborovanje v Mengšu, kjer je bil izvoljen za predsednika Janko Janežič.

Pri ustanovitvi je štel 33 rednih članov in 1 podpornega člana. Pristopilo je takoj k snujoči se »Zavezi slovenskih učiteljskih društev«, ki je imela svoje prvo zborovanje 22. in 23. aprila 1889. leta v Ljubljani.

Danes šteje društvo 135 rednih članov in članic. Predsedniki društva so bili: Janko Janežič 5 let, Valentin Burnik 1 leto, Lovro Letnar 18 let, Tomo Petrovec 15 let, Anton Arrigler 6 let, France Ostanek 1 leto in Josip Napokoj od l. 1935. do danes. V času od 28. maja 1914. do 18. julija 1918. je bilo delovanje društva prekinjeno. Leta 1935. je začel voditi društvo podpredsednik Ivan Primožič.

Ob štiridesletnici 9. junija 1928., je imelo društvo jubilejno zborovanje. Do danes je imelo nad 150 zborovanj. V teku let je priredilo mnogo aktualnih strokovnih predavanj

in učnih nastopov. Izdalo in založilo je Bur-nikov zemljevid kamniškega okraja, leta 1938. pa je omogočilo izdajo stenskega zemljevida kamniškega sresa, ki ga je narisal tov. Martin Šlibar ter ga je izdala Učiteljska tiskarna.

Društvo je dvakratni pokrovitelj Družbe sv. Cirila in Metoda, pokrovitelj Učiteljskega konvikta in član zadruge Učiteljska tiskarna v Ljubljani ter zadruge Učiteljski zdraviliški dom v Rogaški Slatini. Dne 10. avgusta 1898. je priredilo slovesno odkritje spominske plošče slov. šolniku Matiji Močniku na njegovi rojstni hiši v Zalogu pri Komendi. Na obnem zboru 26. aprila 1900. so se pojavila trenja v do tedaj enotni stanovski organizaciji. Diferenciacija v kulturnopolitični usmerjenosti je zrahljala še neutrujeno stanovsko zavest in dovedla do neumestnega razkola. Učiteljsko je zapuščalo organizacijo v takem številu, da je bilo na obnem zborih včasih le še po 12 članov. Značilne besede gledanja v bodočnost so bile rečene na zborovanju 19. maja 1910., ko je Janko Toman izjavil: »Prepričan sem, da ni več daleč dan, ko se bomo vse tesneje združevali.« 27. junija 1913. je učiteljsko v velikem številu počastilo na njegovi poslednji poti zaslužnega šolnika in društvenega predsednika L. Letnarja.

Izmed članov društva ima nesporno največ zaslug Janko Toman, vedno dosledni in neustrašni bорец za pravice našega stanu, večletni društveni tajnik in odbornik ter nemurni javni delavec, ki se že nad pol stoletja trudi za kulturni in gospodarski procvit lepe Moravske doline.

Učiteljsko društvo Kočevje

Trobiš Štefan,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Kočevje

Ker se je ves arhiv do leta 1920. izgubil, so podatki o ustanovitvi in ustanoviteljih neznan, ozirom pomanjkljivi. Iz zapisnika zborovanja »Slovenskega učiteljskega društva« za kočevski okraj z dne 3. julija 1920. je razvidno, da se je vršilo to zborovanje po 24 letih svojega obstoja prvič na klasičnih tleh v Vel. Laščah. Analogno temu, bi bilo društvo ustanovljeno l. 1896.

Društvo ima danes 101 člana. Društveni predsedniki so bili: Franc Štefancič, Anton Mervič, Alfonz Završnik, Franc Ločnikar, Avgust Lulik, Herman Kmet, Gabrijel Janežič, od 30. januarja 1938. do danes pa Štefan Trobiš.

6. oktobra 1923. so zborovala vsa tri učiteljska društva kočevskega okraja in to učiteljsko društvo za kočevski okraj, Slomškova podružnica in nemško učiteljsko društvo s ciljem združitve v skupno stanovsko organizacijo. V l. 1924. so vstopili v društvo tov. nemške narodnosti in razpustili tako nemško učiteljsko društvo — 6. januarja 1927. so vstopili v društvo tudi člani Slomškove podružnice. — 2., 3. in 4. julija 1927. je priredilo društvo v Kočevju socialno-pedagoški tečaj, katerega se je udeležilo 24 članov. Na obnem zboru 8. oktobra 1927. v Kočevju je društvo ustanovilo 6 samoizobraževalnih krožkov, ki pa so polagoma prenehali delovati. V l. 1932. je priredilo društvo dva tridnevna telovadna tečaja, enega v Ribnici, enega v Kočevju. 9. februarja 1935. je društvo reorganiziralo svoja zborovanja z ustanovitvijo sedmih odsekov. Toda že leta 1936. so prenehala zborovanja po odsekih. Pred leti je v društvu deloval pevski odsek, ki tudi sedaj nastopa priložnostno. Ena glavnih nalog društva je narodno obrambno delo, o katerem pa javnosti ne moremo poročati.

Učiteljsko društvo Laško

Milan Mahkota,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Laško

Učiteljsko gibanje v našem okraju sega že tja v leto 1886., ko je »prikačuril« iz Globokega — v našo Gornjo Rečico — mladi, agilni ter s slovenskim duhom prežeti tovariš A. Gnus. Pred njegovim prihodom je »slovel« laški srez kot učiteljsko najbolj nemškutarski okraj. Slovenski učitelji sploh niso bili organizirani, ker jih je bilo v celem le četvero, pozneje šestoro. Zato je vstopila ta peščica v celjsko uč. organizacijo, ki se je po odstopu Nemcev, l. 1993., preimenovala v »Učit. društvo za celjski in laški okraj«. Ti naši vrli učitelji so bili tov.: B. Jurko, Gabersček, Logar, Kocelj, Gradišček in Gnus.

Ko so se razmere tele boljšati, in je bilo l. 1930. v srezu že 32 zavednih slovenskih tovarišev (27 Nemcev!), je po seji konferenčnega odbora v Zidanem mostu padla misel, da se ustanovi samostojno društvo. Pripravljalni odbor, ki so ga — s tov. Gnusom na čelu — tvorili še: Četina, Kern, Iglar in Kroepej, je pripravil vse potrebno, da se je 4. novembra

1906. v Zidanem mostu vršil — v navzočnosti 56 tovarišev (1 odsoten!) — ustanovni občni zbor. Za svojega načelnika si je društvo izbralo tov. šol. ravn. Antona Gnusa, ki je vodil to učiteljsko bratovščino polnih 18 let. Njemu so sledili — po vrstnem redu — kot predsedniki tov.: Plavšak, Kislinger, zopet Plavšak, Pleskovič, Lebar, Kislinger in sedaj vodi društvo tov. Milan Mahkota, Danes šteje društvo 135 članov.

Izmed najvažnejših akcij, ki jih je društvo izvedlo v pretekli dobi, je pač sklep iz l. 1908., da je učiteljsko sprejelo na zborovanju odločbo, naj se vse razprave, vse poslovanje uradnih učit. konferenc izvaja v slovenskem jeziku — s pripombo, da se ta sklep pošlje v pretres in uvaževanje vsem učit. društvom na Stajerskem. — L. 1937. je društvo založilo in izdalo Mahkotovo knjižico: Osebnost E. Adamiča, v nakladi 2000 izvodov. Zelo slovesno je edinica praznovala svojo 25-letnico ter šteje 4 svoje zadržne tovariše za častne člane, in to tov.: Gnusa, Plavšaka, Lebarja in Bučarja.

Pomembno je tudi ugotoviti, da se je po iniciativi našega društva ustanovila važna učit. goss. ustanova: Zdraviliški dom v Rogaški Slatini.

Med najvidnejše učitelje, od katerih mnogi so bili odlikovani z redom sv. Save, s pohvalnimi dekreti ter dva (Hofbauer in Omerza) z nagrado iz kraljevega fonda, ter so s svojim delom za narod postavili sebi trajen spomenik v kraju, so pač tov.: Gnus, Pleskovič, Hofbauer, Sušnik, A. Beg, Suligoj, Pavčić, Kimovec, Čander, Plavšak, Jesih, Groznik, Kislinger in Jurko ter še mnogi drugi živeči, ter mnogi, ki jim gomilo že prerašča ruša.

Učiteljsko društvo sv. Lenart v Slovenskih Goricah

Vlado Košenina,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Sv. Lenart v Slov.
goricah

V JUU sreskem društvu Sv. Lenart v Slov. goricah so včlanjeni učitelji-ice šol teritorija sodnega okraja Sv. Lenart v Slovenskih goricah.

Ker se je med svetovno vojno izgubil arhiv našega društva, zato ni bilo mogoče ugotoviti točne letnice ustanovitve našega društva. Po približni ugotovitvi je društvo staro 56 let.

Tudi števila članstva ob ustanovitvi ni mogoče ugotoviti; najbrž pa ni presegalo nad 30 članov. Sedaj je včlanjenih 61 članov.

Po prevratu so predsedovali društvu: Franc Kranjc, Jože Velnar, Fran Golež, Jakob Stuhec in sedanji predsednik Vlado Košenina, šol. upravitelj pri sv. Lenartu v Slov. goricah.

Kot obmejno društvo ima naše društvo svojo najvažnejšo nalogo v tem, da dviga narodno in državljansko zavest med ljudstvom, da uvaja svoje mlade člane, ki jih je nad polovico pripravnikov, v izvenšolsko delo ter da jih bodri k delu na teh tako važnih in odgovornih mestih. Društvo tudi raziskuje socialni položaj obmejnega prebivalstva ter hoče skrbeti za to, da bodo odgovorni činitelji bolj upoštevali našega človeka ob meji, kajti obmejni problemi so ponajveč gospodarsko-socialnega značaja. Tu pa učiteljsko ne more drugega kakor opozarjati na najnujnejše za-deve.

Učiteljsko društvo v Logatcu

Valentin Doljek,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Logatec

»Društvo učiteljev in šolskih prijateljev« s sedežem v Dol. Logatcu je bilo ustanovljeno dne 1. marca 1888. leta. Takrat je štelo društvo 72 »udov«. Drugih podatkov nimamo.

K logaškemu okrajnemu glavarstvu je spadala tudi Idrija. Leta 1918. so zasedle večino okraja italijanske čete. Stik učiteljsva z osvobodeno domovino je bil s tem prekinjen. Med laško okupacijo so se ves inventar in zapiski starega društva izgubili. Neznanani so nam ostali prvi pionirji in boreci za učiteljska prava in napredek šolstva in stanu, vendar vemo iz raznih virov in šolske kronike v Dol. Logatcu, da je bil med ustanovitelji pok. Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dol. Logatcu, ki je bil obnem tudi prvi predsednik društva. Mnogo let je predsedoval pred vojno učiteljskemu društvu tudi pok. Leopold Punčuh, nadučitelj v Gor. Logatcu.

Del logaškega okraja, t. j. cerkniški in loški sodni okraj, sta bila pa že od početka priključena mladi Jugoslaviji. Ker je bilo učiteljsvo ločeno od matičnega društva, ki je ostalo pod Italijani preko demarkacijske črte, so agilni tovariši takoj mislili na ustanovitev novega začasnega društva in sklicali 9. marca

1919. v Cerknici v to svrhu sestanek, da bi se ustanovilo začasno učiteljsko društvo.

Izvoljen je bil za predsednika tov. Miloš Kabaj.

Leta 1920. je prevzel nadzorniške posle v cerkniškem in loškem sodnem okraju preds. Kabaj, zato je prevzel predsedstvo Mirko Kosin, šol. upravitelj v Iga vasi.

V februarju leta 1921. so zapustili Italijani Logatec. Sedež sreza se je zopet vzpostavil v Logatcu in 14. maja istega leta se je vršilo na Rakeku že skupno zborovanje s tovariši (cami) logaškega sodnega okraja, ki so bili rešeni laške okupacije. Društvo je dobilo zopet naslov »Logaško učiteljsko društvo«. S tem je dobilo društvo svoj stalen delokrog, ki ga zavzema še dandanes.

Za tov. Kosinom je bil predsednik društva pok. Punčuh, nato pok. Vlad. Požar.

Skozi vsa leta je bilo članstvo vzorno, disciplinirano, zavedalo se je svojega poklica in misije, ki jo mora vršiti med narodom, zato je bilo v času različnih političnih sprememb med tuk. učiteljskim, v primeri z drugimi srezji, še najmanj preganjan. V tem duhu so vodili društvo vsi predsedniki od deklaracijske dobe dalje, in sicer za pok. VI. Požarjem Karel Štravs (od 1925. do 1931.) in sedanji predsednik Val. Doljak od 1931. do danes.

Število članstva v društvu se stalno giblje okoli 100, danes pa šteje društvo 96 članov.

Učiteljsko društvo Litija

Jože Župančič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Litija

Društvo je bilo ustanovljeno 21. oktobra 1890. pod imenom Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za litijski šolski okraj. Namen tedanjega društva je bil varstvo učiteljskih duhovnih in materialnih interesov.

Kasneje se je društvo preimenovalo v Litijško okrajno učiteljsko društvo. Na žalost manjkajo društveni zapiski iz prvih časov pa do leta 1932. Po pripovedovanjih starejših tovarišev posnemamo, da so si v živo vklesali v spomin prizore s posameznih zborovanj. Ta so bila v prvih časih večinoma v domačem okraju, tudi v Temenici, na Vačah in drugod.

Zaradi pomanjkanja društvenih zapisov posnemamo glede predsednikov naslednje ne-popolne navedbe: Josip Zajec, nadučitelj v Velikem gabru na Dolenjskem, je bil prvi ali vsaj med prvimi predsedniki. Dolga leta je vodil učiteljsko organizacijo.

Ivan Bezelj je bil izvoljen za predsednika leta 1912., ko je bil nadučitelj na Vačah. Med svetovno vojno je društveno delovanje popustilo, večina učiteljev je bilo v vojaški sukni.

Janko Levstik, šolski upravitelj v Zagorju, je bil izvoljen za predsednika 4. novembra 1922.

Ivan Samec iz Polja je bil predsednik le pol leta, in sicer od 27. junija 1926. do 8. januarja 1927.

Pokojni Matija Pelko, šolski upravitelj v Toplicah pri Zagorju, je vodil društvo od 8. januarja 1927. do leta 1932.

Na junjskem obnem zboru leta 1932. je bil izvoljen za predsednika Jože Župančič, učitelj v Litiji, ki je na tem položaju še danes.

Društvo šteje 100 članov, vsega učiteljskega pa je v okraju 150. Nekaj ljudskošolskih učiteljev je dodeljenih na meščanske šole. Ti nimajo stikov z organizacijo. Mnoge šole v našem okraju imajo res zelo slabe prometne zveze. Od tam težko obiskujejo naša zborovanja. Vendar to ni noben vzrok, da se ne včlanijo v društvo.

Pribiti pa je treba dejstvo, da so organizirani v stanovski organizaciji JUU vsi oni učitelji, ki so poznani med odličnimi šolskimi delavci in poštovnimi vzgojitelji, ki so neutrudljivi društveni delavci, ki skrbijo za dvig narodne kulture in prosvete in so med najbolj poznanimi in cenjenimi v javnem življenju našega okraja, bodisi na gospodarskem polju, kot voditelji raznih združenj, društev in drugačnih ustanov, ki streme za tem, da dvigajo Slovence za napredek Jugoslavije.

Učiteljsko društvo Ljubljana mesto

Na 29. obnem zboru l. 1860. ustanovljeno »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani, ki se je vršil 28. decembra 1897., je bilo sklenjeno, da postane društvo »Deželno slovensko učiteljsko društvo« s sedežem v Ljubljani. Z ozirom na to je sklical pok. Franc Gabršek, takratni upravitelj II. deške ljudske šole na Cobjovji cesti, 29. aprila 1899. leta ustanovni zbor, kjer si je ljubljansko učiteljsko društvo svoje lastno »Ljubljansko učiteljsko društvo« iz naslednjih razlogov:

1. Slovensko učiteljsko društvo je splošno kranjsko učiteljsko društvo, zato se mora ozirati na koristi svojih članov, ki so večinoma učitelji zunaj Ljubljane, katerim za specialne koristi ljubljanskega učiteljskega društva.

2. Ljubljansko učiteljsko društvo si bo potom mestnega in deželnega zastopstva laže priborilo izboljšanje svojega gnotnega položaja, ako se organizira samo zase po zgledu drugih okrajnih učiteljskih društev.

3. Z večkratnim zborovanjem bi »Ljubljansko učiteljsko društvo« pospeševalo splošno in strokovno izobrazbo ter delovalo za materialne koristi svojih članov.

Društvo je štel 43 članov.

Na prvem obnem zboru dne 1. julija 1899. je bil izvoljen za predsednika Franc Gabršek, ki je vodil društvo do 1. aprila 1903. Sledili so mu naslednji predsedniki: Engelbert Gangl, Franc Černagoj, Jakob Dimnik, Franc Skulj, Ivan Malnarič, Vilko Mazi in Vekoslav Mlekuž, ki vodi društvo od 6. oktobra 1927.

Z odobrenjem pristojnih oblasti je društvo v času svojega 70 letnega obstoja štirikrat izpremenilo pravila in ime: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani, Ljubljansko učiteljsko društvo, Okrajno učiteljsko društvo v Ljubljani in JUU — sresko društvo Ljubljana — mesto. Letos šteje 232 članov.

Na 51. obnem zboru bivšega »Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani« je bil dne 31. marca 1920. sprejet sklep o razpustu društva. Vse društveno premoženje v znesku 5201,75 K je po § 22. društvenih pravil pripadlo »Društvu za zgradbo Učiteljskega konvikta«. S tem je prenehalo delovati eno najstarejših društev na Slovenskem.

Učiteljsko društvo Ljubljana okolica — vzhodni del

Mirko Kosin,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Ljubljana okolica
vzhodni del

Učiteljsko društvo Ljubljana - okolica, vzhodni del, se je ustanovilo na obnem zboru dne 4. maja 1929 v Mostah.

Ker je društvo naslednik »Društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice«, je potrebno, da navedem nekoliko zgodovinskih spominov iz kronike tega društva.

Prvi obni zbor je bil 5. maja 1899. leta, na katerem je bil izvoljen za predsednika Jos. Gregorin. Društvo je štel ob ustanovitvi 32 članov, a že l. 1905. 58 članov.

Od leta 1907. pa do rojstva Jugoslavije je število članstva močno skopnelo, viden odraz takratnih razmer. V teh burnih časih je vodil društvo Janko Zirovnik.

V letu 1920. ko se je ustanovilo UJU, je naraslo število članstva že do 80 in l. 1923., ko je prevzel predsedstvo Avgust Korbar, je štelo društvo že 150 članov. Tega je zamenjal l. 1926. Jos. Macarol, ki je takoj predlagal, naj se društvo razdeli v vzhodni in zahodni del, ki naj postaneta samostojni društvi. Število članstva je namreč naraslo na 256 članov, in s takim številom je bilo nemogoče uspešno delovati.

V tem času je Macarol odstopil in na njegovo mesto je društvo postavilo Mirka Kosina, ki predseduje društvu že enajsto leto.

Ob ustanovitvi je imelo društvo 99 članov, pozneje se je število dvignilo na 136, a je pri dodelitvi okoliških občin Ljubljani zopet padlo — in padalo radi službenih premostitev tako, da šteje danes 84 članov.

Društvo se je vedno borilo za stanovsko linijo in proti kvarnemu vplivu raznih političnih strank. Dosledno je posvečalo vse svoje moči in delo napredku šole v dobrobit naroda in države.

Učiteljsko društvo Ljubljana okolica — zahodni del

Stanko Vrhovec,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Ljubljana okolica
zahodni del

Za ljubljansko kolico je bilo prvotno eno samo učiteljsko društvo. Ker pa se je število članstva čedalje bolj množilo, je društvo sklenilo, da se razdeli na dva dela, kar se je zgodilo na likvidacijskem obnem zboru dne 9. februarja 1929. Nato sta bili ustanovljeni dve samostojni društvi, in sicer eno za vzhodno, drugo pa za zahodno polovico ljubljanske okolice.

Ob ustanovitvi je bilo v društvu 120 članov. Ko pa sta zaradi inkorporacije okoliških občin odpadli iz okoliša šoli na Viču in v Zgornji Šiški, se je število članov v začetku poslovnega leta 1935/36. skrcilo na 95.

Društvo obstoja torej 10 let. V tem času je imelo štiri predsednike, in sicer so bili to: Fortunat Lampret, Anton Lovše, Zdravko Mikuz. Sedaj pa je predsednik društva Stanko Vrhovec, šol. upravitelj na Logu.

V l. 1929. so se v društvu osnovali krožki za posamezne skupine šol. Krožki pa so kmalu prenehali.

Društvo je udeleženo od l. 1934. z dvema deležema pri Učiteljski tiskarni in od 1937. leta z desetimi deleži pri Učiteljskem domu.

Člani se pridno udeležujejo pri prosvetnem delu med ljudstvom.

Učiteljsko društvo Ljutomer

Karel Mavrič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Ljutomer

je bilo ustanovljeno 19. avgusta 1871. Pripravljalni odbor so tvorili učitelji: Lapajne Ivan, Ivan Kryl, Gabriel Postružnik in Jožef Ornič. Takoj ob ustanovitvi je bilo 14 članov. Danes je organiziranih 126 članov ali 98 % vsega učiteljskega v srezu. Prvi društveni predsednik je bil Ivan Lapajne, nato pa so se vrstili: Vinko Vauda, Janez Kryl, Janez Robič, Tomo Pušenjak, Simon Cvahte, Ivan Tomažič in Karel Mavrič. — V letih 1878. do 1892. je društvo izdajalo »Letna poročila« narodnih šol v srezu. V letih 1908.—1914. in po vojni do l. 1927. je deloval pod vodstvom tov. Zacherla Franca učiteljski orkester in pevski zbor.

Društvo je ustanovilo tudi Freunsfeldov fond za izdajanje mladinskih knjig, v katerem je bila za tisti čas lepa vsota — 1012 kron — ter je ustanovilo tudi Mladinsko knjižnico.

Svečano sta se izvršili proslavi društvene 50. in 60. letnice, s koncertom, na katerem je sodelovalo izključno le učiteljsko našega sresa. — Med najbolj zaslužne može, ki so delovali v organizaciji prištevamo sledeče učitelje: Jožefa Horvata, Josipa Freunsfelda, Vincenca Vauda, Janeza Kryla, Emo Razlaga, Franca Šnajderja, Toma Pušenjaka, Simona Cvahta, Frana Čeha, Antona Herzoga, Kvirina Pertla, Janka Fürsta, Janeza Robiča, ki so vsi že umrli. Med še živječimi pa Franca Zacherla, Rudolfa Dostala, Ludvika Ivanjšiča in Karla Mavriča. Člani društva so si s svojim neumornim delom med narodom pridobili neveljavih zaslug na gospodarskem in kulturnem polju.

Učiteljsko društvo Maribor — mesto

Ciril Hočevnar,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Maribor - mesto

Zgodovina mariborskega slovenskega šolstva je tesno povezana z zgodovino učiteljskega društva. Pred vojno so bile vse šole v Mariboru izključno nemške.

General Maister je s svojim podvigom novembra 1919. odločil usodo Maribora. Med mnogimi perečimi vprašanji slovenskega Maribora je bilo najnujnejše vprašanje šolstva. Meseca januarja 1919. je bil imenovan za nadzornika Matija Senkovič, meseca marca pa nad 60 slovenskih učiteljev in učiteljic, ki so l. aprila prevzeli šole v Mariboru in okolici. S prihodom slovenskega učiteljskega pričenja nova doba v zgodovini slovenskega šolstva v Mariboru. Razumljivo je, da je tako veliko število učiteljskega, ki je prišlo v Maribor, mislilo tudi na ustanovitev lastnega učiteljskega društva. Takoj po počitnicah je pripravljali odbor predložil pravila v odobritev. Dne 14. decembra 1919. je bil ustanovni obni zbor učiteljskega društva za mesto Maribor in bližnje okolice, na katerem je bilo navzočih 64 učiteljev in učiteljic osnovnih in meščanskih šol. Za predsednika je bil izvoljen ravnatelj meščanske šole Drago Humek, za podpredsednika Ivan Tomažič.

Ko je bilo ustanovljeno društvo meščanskošolskih učiteljev in so ti izstopili iz društva, je bil leta 1921. izvoljen za predsednika Ivan Tomažič. Ko je bil ta izvoljen za zastopnika učiteljskega v Višjem šolskem svetu, je prevzel posle podpredsednik Josip Klemenčič. Od leta 1923. do 1925. zopet Ivan Tomažič, dokler ni bil imenovan za šolskega nadzornika. Do januarja 1926. je bil za predsednika Aleksander Alt. Za njim je bil do leta 1931. Anton Skala. Po njegovem odhodu v Beograd je bil izvoljen za predsednika Ivan Lukman. Od leta 1931. dalje vodi posle sedanji predsednik Ciril Hočevnar.

V društvu je bilo včlanjeno učiteljsko mesto Maribora in bližnje okolice, iz Studencev, Teznega, Pobrežja in Krčevine. Ko se je leta 1931. izvršila reorganizacija združenja, je bilo na novo ustanovljeno društvo za desni mariborski breg, so odpadle okoliške šole in je tako ostalo končno društvo za mesto Maribor.

Kmalu po ustanovitvi društva je bil osnoval l. 1921. pod okriljem društva pedagoško-didaktični krožek. Krožek se je naglo širil, ustanovil si je lastno knjižnico. Kmalu se je preosnoval krožek v samostojno društvo in jeseni leta 1927. v Pedagoško centralo za mariborsko oblast. Ta ustanova je v naš ponos ter uživa s svojim delovanjem velik ugled v naši državi ter je znana tudi preko naših mej.

Učiteljsko društvo Maribor — desni breg

Simon Petrovič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Maribor desni breg

Društvo je nastalo l. 1931. iz Učiteljskega društva za okraj Maribor, ko se je to razcepilo v dve sreski društvi: Maribor desni in levi breg. Predsedniki: Sijanec Ljudevit (1924.—1927.), Rozbund Bruno (1927.—1929.) in Mirko Vauda (1929.—1931.).

Ob ustanovitvi je imelo novo društvo 92 članov, danes pa 111. Izven društva je danes še 14 učiteljev. Predsednik novega društva je postal rajni Anton Hren, šolski upravitelj v Studencih pri Mariboru. Radi preza-poslenosti je pa kmalu prepustil svoje mesto namestniku tov. Simonu Petroviču, šolskemu upravitelju v Devici Mariji v Brezju, ki predseduje društvu od l. 1932. dalje.

Društvo je že ob svojem nastanku prevzelo od svoje matice nekako dediščino pedagoške progresivnosti in stanovske borbenosti. Šaj se je že v letih 1924.—1930. v okviru skupnega društva mnogo razpravljalo o »produktivni« in »delovni soli« (Senkovič, Vranc, Godčeva, Juvančičeva, Bregant Zmago, Vauda, Spreitz in drugi). Ustanovljen je bil tudi »Sreski pedagoški krožek«. Vidne so pa tudi že težnje po širših vidikih učiteljevega razumevanja šolskega dela: okolje, ekonomske in socialne prilike itd. (Doberssek, dr. Zgeč, dr. Marinič, dr. Jančič). Tudi deklaracijsko gibanje ni šlo v društvu brez viharja mimo.

Novo društvo je v l. 1931.—1935. pokazalo v svojem pedagoškem delovanju že temeljitejši prizadevanje, usmeriti se v sodobni prave šolskega dela.

V februarju l. 1936. je zavrtna bolezen prehitro iztrgala iz društvenih vrst prvega društvenega predsednika in stanovske borca tov. Antona Hrena. Dasi je rajni pripadal starejši generaciji, je bil poln razumevanja za težnje mlajšega rodu in je tudi v deklaracijski borbi stal v ospredju. Vse svoje življenje je posvetil težki borbi za slovenski narod in šolo ter stanovskim organizacijam.

Nacrtno delo s triletnim pedagoškim programom se je pričelo l. 1936.

Sresko društvo Maribor desni breg hoče tudi v bodoče družiti vse voljne in zavedne stanovske tovariše v delu za dobro slovensko šolo, za stanovske koristi: poklic in stan.

Učiteljsko društvo Maribor — levi breg

Prvotno je tukajšnji društveni okoliš obsegal oba sresa Maribor levi in desni breg ter se je društvo nazivalo: Učiteljsko društvo za mariborski okraj. Zadnji predsednik tega skupnega društva je od 17. februarja 1929. do 3. oktobra 1931. bil Mirko Vauda. Društvu so predsedovali sledeči tovariši(-ce): Avgustin Požegar, Marija Godec, Albin Sprajc, Ludvik Sijanec in Bruno Rozbaud.

Društvo Maribor levi breg je bilo ustanovljeno 3. okt. 1931. zaradi razdelitve prejšnjega »Učiteljskega društva za mariborski okraj«.

Ob ustanovitvi je društvo imelo 84 članov, danes pa jih ima 91.

Od ustanovitve do danes predseduje društvu Mirko Vauda.

Dne 5. februarja 1932. je društvo odkrilo spominsko ploščo vlezaslužnemu pok. tov. Mihaelu Neratu v krčevinski šoli.

Naše društvo se je vsa leta po vojni zavedalo svojega obmejnega položaja ter so njegova glavna prizadevanja in pažnje bile posvečene dvigu obmejnega šolstva in učiteljskega, pa tudi vsestranskemu izboljšanju položaja obmejnega življa in obmejnih prilik sploh. Društvo je organiziralo letno vsaj po eno skupno učiteljsko zborovanje kot manifestacijo severnega obmejnega učiteljskega in doseglo tudi osnovanje meddruštvenega narodno obrambnega odbora v Mariboru.

Trajen spomenik so si postavili s svojim delom: pok. tov. Mihael Nerat v Krčevini, nadzornika tov. Matija Senkovič in Ivan Tomažič.

Učiteljsko društvo Murska Sobota

Leopoldina Kos,
podpredsednica, ki
vodi učiteljsko dru-
štvo Murska Sobota

Ko je postalo Prekmurje l. 1919. del svobodne domovine, je bila prva in največja skrb domačih ter iz Slovenije došli učiteljev, da uredijo čimprej šolstvo ter lepe pokrajine po vidikih in potrebah nastajajoče države. Vodstvo šolstva je prevzel šolski nadzornik Rado Jurko. Naravno in umevno je, da ga je čakalo glede usmeritve in prilagoditve šolstva novim razmeram obilo dela in požrtvovalnega napora. Potrebno je bilo pomiriti in prema-

gati marsikatero nasprotstvo, izvirajoče iz dotadanje mentalitete prebivalstva. Toda učiteljsvo se je kaj hitro zbiralo in tudi strnilo okoli mirnega, razsodnega in preudarnega voditelja ter mu sledilo z vneto kot veren pomočnik pri šolskem delu. Predvsem je bila potrebna ustanovitev učiteljskega društva za Prekmurje. Obstoja so sicer v tej zadevi mala nesporazumljenja, ki pa so se kmalu pojasnila in poravnala. Šolski nadz. Jurko je vodil sesanek učiteljskega društva v Beltincih v mesecu juniju l. 1920., kjer se je zbralo nepričakovano lepo število učiteljev. Po uvodnem nagovoru nadzornika g. Jurka ter po nadaljnjih govorih je bilo soglasno sklenjeno ustanoviti »Prekmursko učiteljsko društvo« na podlagi že pripravljenih pravil. Z vzklikom je bil izvoljen za prvega predsednika nadučitelj Požegar Avguštin — kot eden najstarejših tovarišev. Po delitvi Prekmurja l. 1925. v dva srez, so učitelji v dolnjelendavskem srežu ustanovili na zborovanju v Turnišču v juniju 1925. svoje »Dolnje-Lendavsko učiteljsko društvo«, a učiteljsvo v srežu Murska Sobota je ostalo strnjeno v »Učiteljskem društvu za srez Murska Sobota«. Učiteljsko društvo Murska Sobota je šlo ob ustanovitvi 69 članov, dočim šteje danes 135 članov.

Prvi predsednik društva je bil tov. Požegar Avguštin, njemu so sledili tovariši Ciril Hočevar, Franc Gabrijelič, Mirko Štubel, Evgen Antauer, sedaj vodi društvo tov. podpredsednica Leopoldina Kos.

Društvo je v letu 1935. ustanovilo odsek učiteljic, a v letu 1938. narodno obrambni odsek.

Učiteljsko društvo Ormož

Ljudevit Belšak,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Ormož

Med prva slovenska učiteljska društva prištevamo tudi učiteljsko društvo za ormoški okraj. Osnovano je bilo pred 66 leti — to je leta 1873. Osnovali so ga takratni narodno zavedni učitelji.

Z ustanovitvijo pa so bile takoj od početka velike težave. V začetku leta 1873. so nekateri zahtevali nemška pravila in ustanovitvi so se razšli. Pri drugem ustanovnem obnem zboru meseca novembra 1873. so pa Slovenci zmagali v toliko, da so se tiskala pravila v slovenskem in nemškem jeziku.

Ob ustanovitvi je šlo društvo okrog 20 članov, danes jih šteje 64. Prvi predsednik društva je bil Schmidinger. Njemu so sledili tovariši: Šijanec, Franc Rakuša, Ivan Košar, Anton Porekar, (opetovano) Miloš Vauhnik, Ernest Slanc, Josip Rajšp, Adolf Rosina, Milan Megla in danes predseduje društvu Ljudevit Belšak. Najdalje je predsedoval društvu še danes živeči ter splošno znani in zavedni tovariš in vnet organizator »Učit. samopomoči« Josip Rajšp, šol. upravitelj v poklju. Bil je predsednik polnih 21 let.

Društvo je svečano proslavilo razne obletnice in sicer: leta 1898. društveno 25 letnico v Ormožu pod vodstvom takratnega predsednika Miloša Vauhnika. Leta 1923. pa 50 letnico v Ormožu. Vsako zborovanje je bilo posvečeno gojitvi tovarištva, kar je krepilo članstvo v napornem delu.

Nemaljk spomin so si pridobili: šol. ravnatelj Anton Kosi, kot mladinski pisatelj in komponist, Franc Serajnik, kot ustanovitelj godbe v Središču, ki je uživala sloves po vsej Sloveniji, Domicijan Serajnik kot godbenik in izborni organist, Josip Rajšp in kot dolgoletni tajnik in poznejši predsednik Adolf Rosina.

Učiteljsko društvo Ptuj

Drago Zupančič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Ptuj

L. 1868., 30. julija, je bilo ustanovljeno slovensko učiteljsko društvo v Ptuj, ki je tako na ozemlju dravske banovine najstarejše učiteljsko društvo. Ustanovnem zboru v Ptuj je radi hudega dežja prisostvovalo le 15 slovenskih učiteljev. Danes šteje ptujsko učiteljsko društvo 154 članov. Ustanovitelj ptujškega društva sta bila nadučitelj pri Sv. Barbari v Halozah Franc Vučnik, ki je bil tudi prvi predsednik društva, in ptujski učitelj ter poznejši ravnatelj Jakob Ferk, ki je kot drugi vodil ptujsko slovensko učiteljsko društvo. Njima so sledili: Alojz Serbec, Jakob Ferk, Janez Robič, Franc Žiher, Ivan Kaukler, Ivan Strelec, Franc Šorn, Franc Kopic, Anton Pesek, Anton Ogorelec, Ivan Klemenčič, Josip Gorup, Janko Lešnik, Mirko Majcen, Ljudevit Musek, Dušan Sestan, Drago Zupančič, šol. uprav. v Dornavi od 1936. dalje.

V prvi dobi svojega obstoja je ptujsko slovensko učiteljsko društvo vršilo velevažno nalogo v tem, da je med svojimi stanovskimi tovariši vršilo veliko nacionalno delo in tako

ohranilo narodu marsikatero omahljivca, da ni utonil v nasprotnem vzdušju. Učitelji ptujškega učiteljskega društva so bili ona vzmet, ki se je sprožila, da se je zamisel organiziranja slovenskega učiteljskega društva širila po vsej slovenski zemlji in da se je končno ustvarilo naše veliko vsedržavno jugoslovansko učiteljsko združenje.

Ptujsko učiteljsko društvo se šteje danes med najagilnejša slovenska učiteljska društva, ki deluje z dvema odsekom (učit. pokret in odsek za mlad. zbor) in nadaljuje dediščino svojih prednikov in ustanoviteljev.

Učiteljsko društvo Radovljica

Anton Habič,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Radovljica

Sresko učiteljsko društvo Radovljica je bilo ustanovljeno leta 1886. in je šlo ob ustanovitvi 19 članov. Število članstva je letno naraščalo in je danes v društvu včlanjenih 101 član.

Kmalu po ustanovitvi društva se je ustanovljal pevski odsek, ki je pri raznih prireditvah pohvalno nastopal.

Predsedniki društva od ustanovitve do danes so bili sledeči tovariši: Marko Kovšča, Janko Baraga, Andrej Grčar, Franc Jaklič, Janez Šega, Drago Blažič, Egidij Schiffer, Leopold Baebler, Andrej Švan in Anton Habič.

Učiteljsko društvo Slovenska Bistrica

Miloš Tajnik,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Slov. Bistrica

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je bilo ustanovljeno 10. aprila 1872. v Slovenski Bistrici. Prvi predsednik je bil takratni šolski upravitelj v Slov. Bistrici Fr. Windisch. — Ob ustanovitvi je šlo društvo 12 članov. — Ker je bilo tedaj v tem kraju učiteljsvo večinoma nemško-misleče so se vodila zborovanja kakor tudi zapisniki v nemškem jeziku. — Društvo je bilo včlanjeno pri »Lehrerbund« v Grazu. — Takoj po ustanovitvi »Zaveze slovenskih učiteljskih društev« je tukajšnje narodno učiteljsvo izvajalo večino v društvu, začelo se je pri zborovanjih slovensko predavati in zapisniki so se pisali slovensko. Društvo je takoj pristopilo k »Zavezi«. — Danes šteje društvo 62 rednih članov in 2 častna člana. — Dosedanji predsedniki društva so bili: Franc Windisch 20 let, Ernst Tribnik 3 leta, Gregor Polanec 8 let, Jožef Sabaty 14 let, Jos. Koki 4 leta, Fran Karbaš 3 leta, Jos. Rajner 3 leta, Albert Planer 1 leto, in sedanji predsednik Miloš Tajnik 11 let.

Tukajšnje društvo je eno najstarejših učiteljskih društev ter bo čez tri leta slavilo svojo 70 letnico. — Pred 7 leti je na najslovesnejši način proslavilo svoj 60-letni jubilej.

Za dvig narodne zavesti ima tukajšnje učiteljsvo velike zasluge, saj je znano, s kakšnim članom je neustrašeno delovalo med ljudstvom, ki je bilo zastrupljeno od takrat vladajočega nemštva. — Pa tudi sadjarstvo in vinarstvo je visoko dvignilo, za kar mu tukajšnje prebivalstvo izkazuje priznanje in zahvalo.

Učiteljsko društvo Slovenj Gradec

Leopold Kopač,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Slovenj Gradec

je bilo ustanovljeno 6. septembra 1884. Njegovi ustanovitelji so bili: Josip Barle, šolski upravitelj v Slovenjem Gradcu, Ivan Trobej, učitelj istotam, in Franc Vrečko, nadučitelj v St. Ilju pod Turjakom. Ker so bili za časa koroških bojev na slovenjgraški ljudski šoli poleg ostalega arhiva uničeni in požgani tudi vsi zapiski učiteljskih zborovanj, zato ni možno navesti števila članstva ob ustanovitvi društva, niti podatkov o delovanju društva do leta 1919.

Znano pa je, da je do leta 1901., t. j. do ločitve nemške šole od utrakvistične, prihajalo na društvena zborovanja tudi nemško učiteljsvo v okraju. Danes šteje društvo 48 članov; neorganizirani so 4 učitelji(ce). Od njegove ustanovitve so vodili društvo na-

slednji predsedniki: Josip Barle, Franc Vrečko, Alojz Schechel, Josip Purkhart in od leta 1929. dalje Leopold Kopač.

Trajen spomenik v vsem srežu si je postavil s svojim agilnim delom za narod dne 31. avgusta 1929. leta umrli šolski ravnatelj v p. in župan mesta Slovenj Gradca, tovariš Franc Vrečko. Kot izborni učitelj in vzgojitelj je deloval celih 47 let neumorno in plodonosno za blagor naroda. Od leta 1893. do 1899. je bil tudi okrajni šolski nadzornik za okraje Slovenj Gradec, Šoštanj in Marenberg. Bil je soustanovitelj in dolga leta predsednik okrajnega učiteljskega društva, ki ga je imenovalo za svojega častnega člana. Nj. Vel. kralj Aleksander I. pa mu je ob rojstvu kraljeviča Andreja za njegove velike zasluge podelil red sv. Save IV. stopnje. Z ozirom na položaj na svojem delovnem področju, t. j. v narodnostno mešanem in obmejnem okraju, je društvo posvečalo vso pažnjo narodno obrambnemu delu, predvsem povzdigi narodne zavesti in okrepitvi narodnega ponosa ter pobujanju mladostja in pesimizma, ki zastrupljata ljudstvo, zlasti v obmejnih srezih. To delo, ki ga vrši učiteljsvo sistematično v šoli in izven nje, rodi čimdalje lepše uspehe.

Učiteljsko društvo Šmarje pri Jelšah

Naš srez je po banovini razpjit kot izredno pasiven, po vrhu pa je še teritorialno razbit brez pravega gravitacijskega centra. To dejstvo ovira vsako obširnejšo akcijo v srežu in tudi ni ostalo brez vpliva na delo učiteljske organizacije. V tem dejstvu in veliki razsežnosti sreža s slabimi komunikacijami je iskati razlog, da učiteljsvo tega sreža ni imelo nikoli skupnega stanovskega društva in je bilo učiteljsvo sodnega okraja Kozje ločeno v samostojni organizaciji. Učiteljsvo sodnih okrajev Šmarje in Rogatec je sicer imelo in ima skupno društvo, pa tudi tu se je večkrat pojavljala tendenca cepjenja zaradi oddaljenosti in slabih cest. Šele od leta 1903., ko je bila zgrajena železnica do Rogatec, se problem cepjenja ni več pojavil v resnejši obliki. Pri takih prilikah je razumljivo, da se je učiteljsvo tega teritorija ob ustanavljanju narodnih učiteljskih društev priključilo sosednim društvom, predvsem društvu za okrožje Celje. O ustanovitvi lastnega društva in njegovem delovanju v prvih letih ni več točnih podatkov. Znano je le, da so se zborovanja vršila večinoma v Podplatu pri Kupniku, kjer je nekako prometno središče za oba sodna okraja. Članov je bilo ob ustanovitvi okoli 20, in sicer sami moški. Prvi znani predsednik društva je bil Matija Šumer iz St. Vida pri Grobelnem. Njemu je sledil Vekoslav Strmšek iz St. Petra na Medvedovem selu, uspešen organizator, ki je bil tudi daljšo dobo podpredsednik Zveze. Po njegovi smrti leta 1907. je vodil društvo do končane vojne Tomo Kurbus iz Slivnice. Po vojni so društvu predsedovali Hinko Šumer iz Šmarja, poznejši nadzornik in predsednik Učiteljske tiskarne, Ivan Glinšek iz Rogaske Slatine, Eliza Kukovec iz Stoperc in Miloš Verk iz Sv. Križa. V deklaracijski dobi je društvo prekinilo zveze s poverjeništvom in se je kot opozicija ustanovilo vzporedno društvo s predsednikom Josipom Čenčičem iz Rogatec na čelu. V letih pred vojno je pri društvu več let vršil tajniške posle Pavle Flere, poznejši nadzornik in referent ministrstva prosvete. Društvo šteje sedaj 80 članov.

Učiteljsko društvo Šoštanj

Martin Mencej,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Šoštanj

Doba šestdesetih let učit. organizacije v tem predelu slovenske zemlje je doba neprestanih borb, stremeljenj in hotenj.

Učiteljsvo se je po večkratnih pripravljanih sestankih že 1. oktobra 1879. leta organiziralo v »Šaleško učiteljsko društvo« s sedežem v Šoštanju. Namen društva so označili: »gojenje kolegialnosti, pridobiti šoli prijateljev in simpatije občinstva«. Nameni so bili skromni, zato pa tembolj idealni. Z ozirom na malo število šol v okraju (7), je bilo tudi temu ustrezajoče nizko število članstva (11), kljub temu, da so bili vsi učitelji organizirani.

Prvi društveni predsednik je bil Fran Hernaus, šolski upravitelj v Šoštanju, ki ni bil nič manj priljubljen med ljudstvom kakor med učiteljsvom. Njegove gospodarske sposobnosti (sadjarstvo) so ga popularizirale med ljudstvom, šolske pa med učiteljsvom. Tako je ostal društveni predsednik vse do upokojitve l. 1901., ko je bil imenovan za častnega člana.

Predsedniško mesto je nato nastopil Ivan Koropec, učitelj v Šoštanju, ki je društvu predsedoval vse do leta 1919. Imenovan je bil za častnega predsednika.

V novih prilikah po prevratu je prevzel predsedstvo Vinko Stopar, šol. upravitelj v Velenju, ki je predsedoval do l. 1927. Za časa njegovega predsedovanja se je vršila v Šoštanju pokrajinska skupščina 1925. leta. Sledil mu je na predsedniškem mestu Martin Vrečko, ki je društvu predsedoval z malo izjemo do leta 1936. V presledku je vodil društvo Franc Mlinšek (1930.), učitelj v Velenju. Od leta 1936. vodi društvo predsednik Martin

Mencej. Članov ima danes društvo 50, t. j. 92 % vsega učiteljskega.

V zgodovini šaleške doline blestijo med prvimi imena pokojnih učiteljev F. Hernaus, I. Koropec, Al. Trobej in I. Lukman, ki so si kot šolniki, organizatorji, gospodarstveniki in narodni buditelji postavili spomenik, h kateremu naj bi sedanje generacije vedno znova in znova romale po nove vzore in ideale, predvsem pa po nove sile za nezlomljivost značajev, v čemer so bili posebljen vzor.

Učiteljsko društvo Škofja Loka

Vojteh Debeljak,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Škofja Loka

Med najmlajša učiteljska društva v dravski banovini se nedvomno lahko prišteva škofjeloško. Ustanovljeno je bilo 2. decembra 1933. Poleg odličnih gostov se je takoj ob rojstvu tega stanovskega društva zbralo 55 tovarišev in tovarišic, ki so s svojo navzočnostjo izpričali pripravljenost do stanovskega dela. Članstva ob ustanovitvi je bilo 57. Povedati pa moramo pri tem, da je bilo učiteljsvo škofjeloškega okraja že prej organizirano, in to v kranjskem društvu. Šlo je tedaj le za delitev kranjskega društva, predvsem iz razloga, da se škofjeloški okraj stanovsko čimbolj poži, deloma pa tudi za tegadelj, ker se je tedaj boril loški okraj za svojo upravno samostojnost, ki jo je z ustanovitvijo sreskega načelstva tudi dosegel.

Na ustanovni skupščini je bil izvoljen za predsednika Vojteh Debeljak, učitelj v Škofji Loki, ki zavzema mesto predsednika še danes.

Ceravno je društveno življenje škofjeloškega društva mlado, kaže društvena iniciativnost lepe uspehe. Predvsem se je bodrilo članstvo v stanovski zavednosti, ki pa ni obstojala zgolj v besedah, marveč tudi v dejanjih. Znatno se je zvišalo število članov pri Učiteljski Samopomoči in pri Učiteljski tiskarni, kjer smo povsod dvignili število na preko 30. Stiki društva z banovinsko sekcijo so bili vseskozi korektni, pristrčni, vsa pereča in ne maloštevilna vprašanja so se reševala ekspeditivno.

Društvo šteje danes 64 članov in je število neorganiziranih izredno nizko. Pa tudi z neorganiziranimi smo stalno v stikih, ker smatramo za svojo dolžnost, da smo vsi učitelji in učiteljice v srežu ena družina.

Učiteljsko društvo Žužemberk

Franc Mervar,
sedanji predsednik
učiteljskega društva
Žužemberk

Učiteljsvo žužemberškega sodnega okraja in Suhe krajine je vso povojno dobo čutilo nujno potrebo svojega lastnega društva. Življenjske razmere v teh krajih so zaradi oddaljenosti od železnice in kulturnih ter gospodarskih centrov težke in povsem svojevrstne. Le redkokdaj sta se mogla učitelj in učiteljica iz Suhe krajine udeležiti pri obstoječih prometnih zvezah zborovanja v oddaljenem Novem mestu, vselej pa je bilo to združeno z velikimi materialnimi in fizičnimi žrtvami.

Ti razlogi so pripomogli k ustanovitvi samostojnega žužemberškega učiteljskega društva, ki je imelo svoj ustanovni občni zbor dne 22. januarja 1930. Kako zaželeno je bilo društvo v učiteljskih vrstah, dokazuje dejstvo, da je pristopilo že prvi dan k društvu 31 tovarišev in tovarišic, ki so službovali takrat po šolah njegovega teritorija. Za predsednika je bil izvoljen France Mervar.

Posebnost žužemberškega učiteljskega društva so njegova zborovanja. V gozdaricah in s palico v rokah prihajajo člani z vseh strani, gori iz uboge Suhe krajine in doljenjskega Banata-Dobrnica, pa iz idiličnih Šumberskih Sel in Ajdovca, da se v prijateljskem krogu kakor ena velika učiteljska družina pogovorijo o svojih težavah in o delu, za katerega so postavljeni. — Naj ostane tako tudi v bodoče!

UČITELJSKI DOM V MARIBORU

Tovariši in tovarišice, ki nameravajo v prihodnjem šolskem letu izročiti svoje sinove v varstvo Učiteljskega doma, naj jih priglasijo najpozneje do 10. julija t. l. Radi pičlega števila praznih mest pridejo prvenstveno v poštev začetniki